

MINISTER
Rodziny i Polityki Społecznej

Warszawa /zgodnie ze znacznikiem czasu/

DPS-V.070.63.2021.JS

Pan Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika
Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na pismo z dnia 3 lutego 2021 r. znak: III.7065.283.2020.JA, dotyczące odpłatności za usługi opiekuńcze przekazuję poniższe wyjaśnienia.

Kwestie dotyczące usług opiekuńczych reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369).

Szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania, określa w drodze uchwały rada gminy. Jest to zadanie gminy o charakterze obowiązkowym i w pełni przez nie finansowanym. Wysokość dochodu nie wpływa na prawo do tych świadczeń, ale wpływa na ewentualną opłatę za te świadczenia.

Ustanawiając w uchwale szczegółowe warunki odpłatności, rada gminy wskazuje przesłanki do korzystania z usług opiekuńczych, przesłanki kształtujące cenę za usługę oraz warunkujące częściowe lub całkowite zwolnienie od opłat za usługi.

Należy zauważyć, że przepis ustawy przesądza o tym, że to rada gminy jest organem właściwym do określenia szczegółowych warunków odpłatności za usługi opiekuńcze, jak również możliwości ewentualnego zwolnienia z ponoszenia opłat. Ustawowe upoważnienie w zakresie określenia ceny za usługi opiekuńcze dotyczy wyłącznie rad gmin i nie przewiduje ono możliwości przekazania tych kompetencji innym organom. Zakres materii przekazanej do uregulowania w drodze uchwały został określony jednoznacznie w art. 50 ust. 6 ustawy o pomocy społecznej i zakres tego upoważnienia nie może być interpretowany rozszerzająco. Dodatkowo należy zaznaczyć, że rada gminy nie może przekazać swoich własnych kompetencji do ustalania wysokości kosztu usług opiekuńczych np. ośrodkowi pomocy społecznej. Jest to jej własne

niepodlega

uprawnienie, które nie może być przeniesione uchwałą rady na podmiot, który nie ma kompetencji do stanowienia prawa miejscowego.

W związku z powyższym Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej nie ma kompetencji do ustalania kosztu 1 godziny usług świadczonych w ramach usług opiekuńczych, bądź też określania szczegółowych warunków dotyczących częściowego lub całkowitego zwolnienia z ponoszenia opłat.

W kontekście usług opiekuńczych warto wspomnieć o projekcie ustawy o zmianie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (nr w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów: UD131), który został przyjęty przez Radę Ministrów i skierowany do Sejmu RP. W ww. projekcie przewidziano m.in. zmianę postulowaną przez osoby zarówno potrzebujące usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, jak również przez osoby i podmioty świadczące te usługi. W dodanym art. 50a ustawy o pomocy społecznej przewidziano możliwość przyznania usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w trybie pilnym („przyspieszonym”), uzasadnionym nagłą zmianą stanu zdrowia osoby, której będą świadczone. W tym przypadku najpierw osoba zostanie objęta niezbędną opieką, a dopiero później organ będzie mógł zakończyć postępowanie, tj. wydać decyzję.

Odnosząc się do kwestii kryteriów dochodowych w pomocy społecznej należy wskazać, że podlegają one weryfikacji, co określa art. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Stanowi on, że kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań progu interwencji socjalnej. Badania progu interwencji socjalnej dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, kierując się zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 7 października 2005 r. w sprawie progu interwencji socjalnej (Dz.U. poz. 1762).

W roku, w którym przeprowadza się weryfikację, Rada Ministrów do dnia 15 maja przedstawia Radzie Dialogu Społecznego:

- 1) propozycję kwot kryteriów dochodowych;
- 2) informację o realizacji świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej za okres od poprzedniej weryfikacji, obejmującą liczbę świadczeniobiorców, liczbę świadczeń i ogólną kwotę wydatków na świadczenia.

Rada Dialogu Społecznego uzgadnia kryteria dochodowe w terminie do dnia 15 czerwca danego roku kalendarzowego. W tym miejscu należy zaznaczyć, że w terminach weryfikacji kryteriów ulega zmianie również m.in. maksymalna kwota zasiłku stałego.

Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie: Minister Rodziny i Polityki Społecznej) ogłasza zweryfikowane kryteria dochodowe oraz m.in. maksymalną kwotę

zasiłku stałego, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, do dnia 15 lipca w roku, w którym przeprowadza się weryfikację.

W przypadku gdy Rada Dialogu Społecznego nie uzgodni w przewidzianym terminie kryteriów dochodowych, Rada Ministrów ustala nie niższe niż w przedstawionej propozycji kryteria dochodowe oraz ww. kwoty, w drodze rozporządzenia, w terminie do dnia 15 lipca danego roku.

W roku 2018 Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych w pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1358), ustaliła nowe kryteria dochodowe: dla osoby samotnie gospodarującej dochód nieprzekraczający kwoty 701 zł (wzrost o 11%), dla osoby w rodzinie – kwoty 528 zł (wzrost o 3%). Aktualne kryteria dochodowe obowiązują od dnia 1 października 2018 r. Najbliższa weryfikacja będzie miała miejsce w roku 2021.

Warto również zwrócić uwagę, że od 2019 r. wprowadzono dodatkowe wsparcie dochodowe osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji w formie świadczenia uzupełniającego. Zgodnie z uzasadnieniem do ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób z niezdolnych do samodzielnej egzystencji, podstawowym celem świadczenia jest zapewnienie dodatkowych środków służących zaspokajaniu potrzeb życiowych osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, ze względu na zwiększone koszty związane z pielęgnacją, rehabilitacją i opieką medyczną.

Nawiązując do wskazanego wyżej stwierdzenia, że wysokość dochodu nie wpływa na prawo do świadczeń w formie usług opiekuńczych, ale wpływa na ewentualną opłatę za te świadczenia, dodać należy, że świadczenia w ramach pomocy społecznej mają charakter subsydiarny – celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy, zaś potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej.

Warto również dodać, że mimo iż świadczenie usług opiekuńczych jest zadaniem własnym gmin i przez nie finansowanym, Ministerstwo Rodziny podejmuje inicjatywy wspierające samorządy w realizacji ich zadania własnego.

Od stycznia 2018 r. realizowany jest program „Opieka 75+”, który jest adresowany do gmin miejskich, wiejskich, miejsko – wiejskich do 60 tys. mieszkańców.

Gminy, które przystąpią do realizacji programu uzyskają finansowe wsparcie do 50% przewidywanych kosztów realizacji zadania w zakresie realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób spełniających kryteria określone w programie. Strategicznym celem programu jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych zarówno dla osób samotnych, jak również pozostających w rodzinach będących w wieku 75 lat i więcej.

Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

1. Zapewnienia ww. osobom wsparcia i pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia, w ramach usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych.
2. Poprawy jakości życia osób w wieku 75 lat i więcej.
3. Umożliwienia gminom rozszerzenia oferty usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.
4. Wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym.

W ramach programu gmina może skorzystać z dofinansowania ze środków budżetu państwa na świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, jeżeli:

- 1) dane świadczenie realizuje samodzielnie tj. przez pracowników ośrodka pomocy społecznej, urzędu gminy lub innych gminnych jednostek organizacyjnych (zatrudnionych na umowę o pracę) lub
- 2) zleca realizację przedmiotowego zadania organizacjom pozarządowym lub
- 3) kupuje usługi opiekuńcze od podmiotów sektora prywatnego.

W roku 2021 środki finansowe z programu mogą być przeznaczone na:

- 1) dofinansowanie do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym przedmiotowe usługi były świadczone w ramach programu i będą kontynuowane w roku 2021;
- 2) dofinansowanie do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym w roku 2020 te usługi nie były świadczone (osoby nowe);
- 3) dofinansowanie do zwiększenia liczby godzin usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

Program rekomenduje nie pobieranie odpłatności za usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone dla osób w wieku 75 lat i więcej, których dochód nie przekracza 250% obowiązującego od 1 października 2018 r. kryterium dochodowego określonego w art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

Do końca 2020 r. Minister realizował również program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”. Strategicznym celem Programu – edycja 2020 było wsparcie społeczne w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, wydawane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionych oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji (z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi).

W ramach Programu gmina mogła otrzymać wsparcie finansowe do 50% kosztów realizacji usług opiekuńczych. Realizator Programu mógł otrzymać środki z Funduszu Solidarnościowego na realizację usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, jeżeli dane usługi realizował samodzielnie tj. przez pracowników ośrodka pomocy społecznej, urzędu gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych. Mógł również zlecać realizację tej usługi organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688 i 1570) oraz podmiotom, o którym mowa w art. 3 ust. 3 tej ustawy lub kupić usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze od podmiotów sektora prywatnego.

Przekazując powyższe wyjaśnienia dotyczące przedmiotowej problematyki informuję, że obecnie nie są planowane zmiany legislacyjne w kierunku postulowanym w piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich (tj. zwiększenia nadzoru i kontroli państwa nad kosztami opłat za usługi opiekuńcze). Niemniej jednak Ministerstwo planuje dokonanie systemowej analizy odnoszącej się do realizacji usług opiekuńczych oraz funkcjonowania rozwiązań prawnych w tym obszarze w praktyce.

Z poważaniem

z up. Ministra Rodziny i Polityki Społecznej

Stanisław Szwed
Sekretarz Stanu

/-podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

niepodlega

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI